

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету (Протокол № 3 від 23.05.2025 р.)*

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 квітня 2025р., м. Мукачево / ред. кол. Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2025. 157 с.

Редакційна колегія:

Капітан Л. І. – д. істор. н., професор (голова); Туріс І. Ю. – к. філол. н., доцент;
Корнієнко І. О. – д. психол. н., професор; Щербан Т.Д. – д. психол. н., професор; Брецько
І. І. – к. психолог. н., доцент; Воронова О. Ю. – к. психолог. н., доцент.

СТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ: ПЕРСОНОГЕНЕТИЧНИЙ АСПЕКТ І ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ

У сучасних умовах освітніх трансформацій особлива увага приділяється особистісному розвитку педагога, зокрема його комунікативній компетентності, яка визначає здатність до ефективної взаємодії з учнями, колегами, батьками. Формування такої компетентності слід розглядати в контексті персоногенезу – цілісного процесу становлення особистості, що охоплює когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти.

Аналіз наукової літератури свідчить, що професійній підготовці вчителя, розвитку його особистості, професійної компетентності завжди приділялась належна увага. Думка про провідну роль комунікативного компонента діяльності вчителя підкреслюється в низці досліджень психолого-педагогічного характеру, зокрема у працях І. Зязюна [5]. Ідеї теоретико-методологічні основи професійного спілкування розкрито А. Киричук, С. Максименко, Т. Титаренко, О. Матвієнко, Л. Степаненко [4]; проблеми педагогічної взаємодії досліджено у працях Г. Бал, В. Власенко Н.Ашиток [1]; культура педагогічного спілкування досліджувалась Т. Гриценко.

Комунікативна особистість учителя - це не лише фахівець, який володіє методикою передачі знань, а й індивід, здатний до емоційного резонансу, емпатії, рефлексії та конструктивного вирішення конфліктів. Конфлікти в педагогічному середовищі є неминучими, однак їх своєчасна профілактика можлива завдяки розвиненій комунікативній культурі. З позицій персоногенетичного підходу, розвиток комунікативної компетентності передбачає усвідомлення власного стилю спілкування, подолання бар'єрів, формування емпатійного слухання та вербальної гнучкості. Особливої актуальності набуває інтеграція таких елементів у процес професійної підготовки майбутніх учителів.

Дослідження Форостюк [6] показали, що більшість вчителів не знають способів, механізмів та законів педагогічного спілкування, шукають причини труднощів педагогічного спілкування в учнях або в ситуації, не аналізують власні комунікативні якості та вміння. Комунікативні вміння – це вид професійних навичок викладача, що забезпечує реалізацію педагогічних комунікативних компонентів, дозволяють здійснювати суб'єктивну взаємодію, покращувати продуктивну діяльність, формуватися та розвиватися в них.

Становлення комунікативної особистості вчителя розглядається як процес, що залежить від індивідуальних особливостей (темпераменту, характеру, емоційного інтелекту) та професійного досвіду [2]. Персоногенетичний аспект підкреслює важливість саморефлексії та адаптації

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

до комунікативних викликів у педагогічній діяльності. Слід також мати на увазі, що культура індивідуального спілкування має глибокі ресурси, тісно пов'язані з характеристиками педагога, ціллю його роботи, його культурними та комунікативними орієнтирами, цінностями.

Ефективна комунікація є основою взаємодії з учнями, колегами та батьками. Вчитель як комунікативна особистість впливає на формування позитивного мікроклімату в колективі та сприяє розвитку соціальних компетентностей учнів [3].

Конфлікти виникають через недостатній рівень комунікативної компетентності, емоційне вигорання або непорозуміння між учасниками освітнього процесу. Вони можуть негативно впливати на професійну мотивацію вчителя та якість навчання.

Запобігання конфліктам можливе завдяки тренінгам із розвитку емпатії, активного слухання та асертивної поведінки. Саморегуляція та усвідомлення власних комунікативних моделей сприяють гармонізації взаємодії.

Для підвищення комунікативної компетентності вчителя доцільно впроваджувати систематичне професійне самовдосконалення, аналіз конфліктних кейсів, використання медіативних технік та співпрацю з фахівцями психологічного профілю для посилення резилієнтності у стресових ситуаціях. Для формування та вдосконалення культури спілкування майбутніх педагогів, необхідно забезпечити: повноцінний розвиток кожного з його елементів; покращувати загальну та педагогічну культуру; визначати як зовнішні (наприклад, позитивні ефекти навколишнього соціального простору), так і внутрішні умови, особливо з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей педагога, його педагогічного досвіду тощо.

Отже, становлення комунікативної особистості вчителя є важливою складовою його професійної ідентичності. Саме цей процес забезпечує не лише якісну педагогічну взаємодію, а й знижує ризик конфліктогенних ситуацій, сприяючи створенню безпечного та підтримувального освітнього середовища.

Література:

1. Ашиток Н. Комунікативна компетентність педагога: структура, етапи формування. *Молодь і ринок*. 2015. № 6(125). С. 10–13.
2. Бойко І. Комунікативна компетентність в контексті сучасних освітніх стандартів та наукових досліджень. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 22. С. 216–230. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.22.2024.320159>
3. Дрозд Т. М. Комунікативна компетентність вчителя: теорія і практика: науково-методичний посібник. Вінниця ММК, 2013. 124 с.
4. Матвієнко О. В., Степаненко Л. М., Височан Л. М., Височан З. Ю., Чорна Г. В., Максимчук І. А. Модель розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*: зб. наукових праць. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. Вип. 1(129). С. 64–71.
5. Педагогічна майстерність: підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / І. А. Зязюн та ін.; ред. І. А. Зязюн. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
6. Форостюк Т. Формування комунікативної компетентності в майбутніх учителів сучасної початкової школи в процесі фахової підготовки. *Humanitarium*. 2019. Вип. 45(2). С. 147–153.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>